

KÜLAELU

Küla, millest on järel vaid nimi

Kui pöörata Särevere silla juurest Pärnu poole, leiab paari kilomeetri pärast tee äärest ootamatult sildi külanimega Vilita. Ootamatu on see just siit kandist pärit inimestele, sest vana ajalooline Vilita küla, mis ürikute andmetel oli olemas juba 1613.aastal (siis liitis küla Särevere mõisaga Herman Nierodt), asub praegusest külasildist umbes viie kilomeetri kaugusel.

SIIVI KORI
rleht@tyri.ee

Praegune Vilita küla haarab enda alla Äniste, Illassaare ja Punnissaare külad ning Särevere mõisast eraldatud asunikatalud. Suurusele vaatamata elab külas viimase loenduse andmeil kakskümmend viis inimest, nii mõnedki neist on tänaseks manalatele läinud. Kuid just endisesse Punnissaarde on uusi inimesi kolinud, nii et tänaseks on elanike arv vast samas suurusjärgus.

Vanast Vilita külast on alles vaid Kase talu

Headel aastatel oli külas umbes viisteist suurt ja korras talu. Täpset arvu ei mäleta enam keegi, sest nii mõnigi talu tekkis juurde, kui peremees otsustas osa maast ära müüa. Täna seni on kogu endises Vilita külas püsti vaid üks maja – Kase talu. Kuigi siingi ei elata alaliselt, on maja igati korras. Kogu suve ning sageli ka talvistel nädalavahetustel võib leida õue pealt askeldamas peremehe Tõnu Sehveri. Tõnugi ei ole vana uhket ja jõukat küla näinud, sest tema hakkas Leida ja Mar-

tin Paaveltsi juures käima seitsmekümnendatel aastatel, kui nais peretütre Merika. „Selleks ajaks oli külas alles veel kolm maja – Kase, Lepiku ja Rusevere. Viimane oli uhke punastest tellistest hoone, kus elas vanaperemees. Pärast tema surma kanti maja kiiresti laiali – ikka ilusate punaste kivide pärast,” meenutas Tõnu Sehver.

Külale sai saatuslikuks kaugus keskusest. Vilita oli Särevere sovhoosi ääremaa – tööle ja kooli käia oli kaugel. Kui Illassaares veel oli veel karjalaut, leidsid kohalikud naised seal tööd, ent kui väikesed laudad likvideeriti, kadus ka tööl käimise võimalus. Rahvas kolis suurematesse kohtadesse – Särevere, Türi ja ka kaugemale. Tallinna läksid ka Kase peretütred Marju ja Merika, poeg Mati kolis Harjumaale. Koju jäid vaid pensionärid. Kui Martin suri, kolis Leidagi varsti Punnissaarde, sest üksi metsas elamine käis vanale naisele üle jõu. Merika ja Tõnu aga ei tahtnud kodukohta kaotada ja nii saigi Kase talust nende suvila. Esimeseks suuremaks tööks, mida Tõnu ette võttis, oli lauda lammutamine, sest elumajaga kokku ehitatud laut ähvardas kogu maja ümber tõmmata. Täna sen on maja remonditud ja ümbrus korda tehtud. Kena suvila metsade rüpes üllatab nii mõndagi juhuslikult Kasele sattunud seenelist. „Siia tulen, kui tahan linnast ära,” rääkis Tõnu Sehver. Siin käivad puhkamas ka Sehverite lapsed Almar ja Kadi oma peredega. Kase talu on kui Tallinna linn, mis kunagi valmis ei saa ja kus on ikka

Selline näeb linnulennult välja Kase talu.

kõigil midagi nokitseda.

„Siin on nii rahulik. Külas käivad mul ilvesed, kitsed ja põdrad, rebased vaatavad julturnult aknast sisse ja ükskord läks karugi mööda,” rääkis Tõnu Sehver. Asja on siia ka metsameestel ja jahimeestel, vahel sõidab õue ka mõni teelt eksinud. „Eriti suve hakul sõidab siia mõni auto või kaubik, mis vastu jooksvat koera nähes kohe ümber pöörab ja kiiresti kaob,” rääkis Tõnu Sehver. Sellised külalised ei ole just meeldivad, kuid kuna Tõnu töö võimaldab tal kogu suve maal olla, ei ole rüüstajad Kasele liiga teinud.

Illassaare, Äniste ja Punnissaare

Endises Illassaare külas on suitsu alaliselt vaid kahes majas. Siin hoiab raskuste kiusate põllumajandust elus tuntud talunik Pilvi Tõlp. Kunagi oli aga Illassaare igati tugev küla. Omal ajal oli siin isegi kauplus. Selleks otstarbeks ehitatud poemaja ostis pärijatelt vabaõhumuuseum. Pani sildi külge, et maja on muinsuskaitse all ja nii see jäigi. Küllap tuli muutuste tuultest rahast puudus või asi unustati, igatahes poemaja ootas muuseumisse vedamist aastaid, kuni ühel heal päeval lihsalt kokku kukkus..

Illassaare oli ka kohaliku seltsielu keskpunkt. Suures Illassaare talus toimusid regulaarselt teeõhtud, kus aega veetmas ja maailmaasju arutamas käis rahvast kõigist ümberkaudsetest küladest – nüüd siis uuest suurest Vilita külast. Teeõhtute korraldamiseks oli valitud kuuest noorest koosnev komitee, kes ürituste korraldamist südamega võttis.

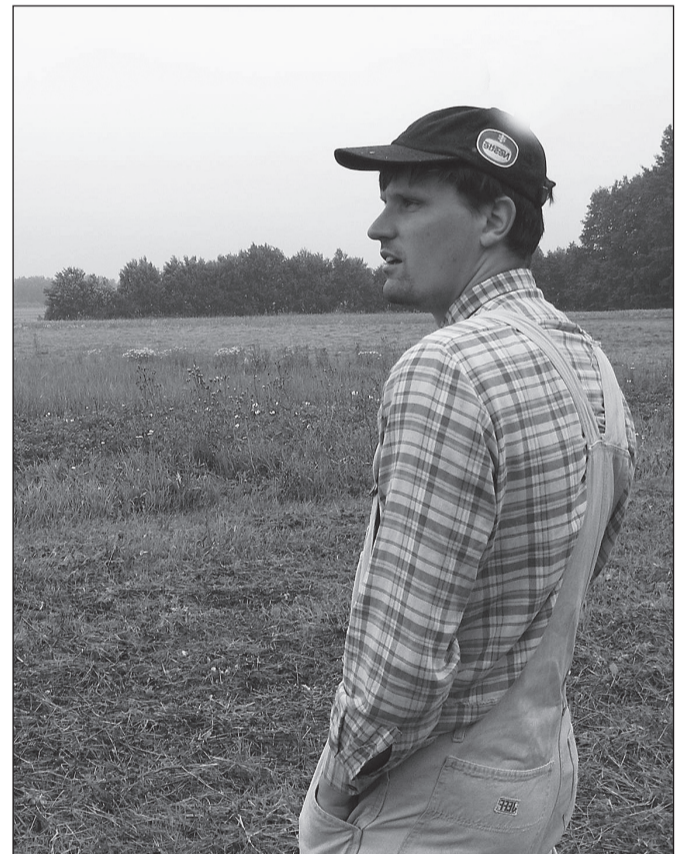
Äniste ehk kirjakeeli Eniste

on alati olnud Türi metskonna Eniste vahtkonna keskus. Siin elasid metsnik ja metsavaht, kuid tänaseks on ka need majad suvilateks müüdnud.

Punnissaare oli aga kuulsa suurte talude poolest – Jaanipere, Radametsa ja Pearnna olid üle valla ühed suuremad. Pearnna perepoeg oli koguni Tallinnas võieksporditöör ja ehitas kodukohta suure juugendstiilis maja, kus sohvoos ajal elas koguni kolm peret. Jaanipere talust oli pärit Järvamaal tuntud agronoom Ants Paavelts. Radametsa talu hooned on aga tänaseks hävinud. Ometi on kaunil voorenõlval paiknev Punnissaare kogu küla kõige elujulisem kant, sest siia on viimas kümne aasta jooksul omale kodu ostnud kaks uut peret.

Talu võib pidada ka kaugel

Külasildile kõige lähemal on endised Särevere mõisast eraldatud asunikatalud – väikesed, kuid visad. Nii mõnigi neist võttis omariikluse taastamise järel oma maad tagasi ja püüdis talu pidada. Mitu head aastat tuldi toimegi, kuid mida teeb üks elatanud naine põllumajanduse väljasuretamise poliitika vastu, kui traktorigi vaid taluseltsilt kolme majapidamise peale saadud veerandsajandivanune „sakslane”. Kasemetsa talu oli aga neist kõige õnnelikum, sest vanaperenaise Linda Varindi plaane hakkas teostama tütrepoeg Kaido Elmik. Kuigi Elmikud elavad Türi, võib neid suvel ja nädalavahetustel ikka Kasemetsalt leida. Siin oli juba maast-madalast ka Kaido. „Vanaema ja vanaisa pidasid ikka jäneseid. Vahepeal oli neil isegi sada viiskümmend küülikut,” meenu-

Kasemetsa talu pidav Kaido Elmik tegeleb seal põhiliselt teraviljakasvatusega.

tas Kaido Elmik oma lapsepõlve. „Siis ehitasime kasvahoone ja hakkasime taimi kasvatama, sest vanemad tahtsid autot osta. Taimele raha eest toodigi Moškviits majja, kuid harjumus taimedega äri ajada jäi. Kui siis auto ära varastati, mõtlesime uue ostmiseks tilliseemne kasvatamisega raha teenida. See me ikaldus, auto leiti üles ja siis panime pakiruumi tilli täis ja käisime Tallinnas keskturul kimbukaupa müümas – kaotasi ei läinud midagi,” rääkis Kaido Elmik, kuidas tal tekkis huvi põllumajandusliku äri vastu. Pärast keskkooli lõpetamist õppis ta Särevere ärijuhtimist. Kuigi oma elamise on Kaido Elmik sisse seadnud Tallinnas,

on tema firma OÜ Artrega registreeritud Vilita külla Kasemetsa tallu. „Alustasin ehituse ja transpordiga, kuid põllumajandus oli ikka ka hinge peal,” rääkis Elmik. Täna sen on firmal rendile võetud 55 ha põllumaad, sellest 32 ha Vilita külas. Tegeletakse teravilja kasvatamisega. „Eelmisel aastal kasvasin otra, sel aastal külvan nisu, sest see on tulusam – annab rohkem välja ja hind on soodsam,” ütles ta. Tuleviku suhtes on Elmik optimistlik. „Viieks aastaks on lepingud olemas, niikaua jätkan kindlasti. Kui arukalt äri ajada, saab kõigist raskustest üle,” arvas ta.

Kase talu peremees Tõnu Sehver.

3x Erakogu